

Україна у фокусі

1 – 7 липня

2013 року

ЗМІСТ

I. Огляд політичних подій за тиждень.....	3
II. Аналітична довідка.....	5
<i>Права людини.</i>	
Бунт у Врадіївці: тривожний сигнал чи випуск пару?.....	5

I. Огляд політичних подій за тиждень

1
липня

Близько тисячі мешканців селища Врадіївка Миколаївської області здійснили штурм будівлі місцевого відділення міліції. Ця подія стала наслідком брутального зґвалтування та побиття 29-річної жительки селища Ірини Крашкової, здійсненого двома міліціонерами і таксистом. До протестів призвів факт, що одного із працівників правоохоронних органів, який вчинив насильство, не було взято під варту, а також те, що миколаївська міліція повідомила МВС не всю інформацію. Експерти заявляють, що мешканці Врадіївки пішли на розгром райвідділу міліції через те, що у них вичерпався запас терпіння міліцейського свавілля та безкарності.

Юлія Тимошенко терміново потребує операції. Про це після відвідин матері в лікарні «Укрзалізниця» у Харкові заявила донька опозиціонерки Євгенія. За її словами, німецькі лікарі з клініки «Шаріте», які обстежили экс-прем'єра, рекомендували якомога швидше зробити їй операцію на хребті. Інакше Тимошенко може загрожувати інвалідність.

Президент Польщі Броніслав Коморовський відзначив, що у виконанні Україною умов для підписання Угоди про асоціацію з ЄС намітився прогрес. Про це він сказав у коментарі агентству РАР. Глава Польщі звернув увагу на низку розпочатих реформ і змін у вітчизняному законодавстві, серед яких – реформа виборчого законодавства та реформування прокуратури. Усе це, за його словами, може переконати ЄС підписати Угоду про асоціацію з Україною на цьогорічному саміті «Східного партнерства» у листопаді.

2
липня

Президент Віктор Янукович взяв під особистий контроль розслідування силовиками справи про зґвалтування 29-річної Ірини Крашкової у Врадіївці. Глава держави доручив керівникам СБУ України, Міністерству внутрішніх справ і Генеральній прокуратурі спільно вивчити всі факти про врадіївський інцидент.

3
липня

Верховна Рада ухвалить усі закони, необхідні для підписання угоди про асоціацію з Євросоюзом, і зробить це до саміту у Вільнюсі. У цьому під час саміту президентів країн Вишеградської четвірки запевнив Президент Віктор Янукович, який взяв участь у цьому заході. В свою чергу, інші учасники зустрічі відзначили, що український Президент шукає можливості виконати одну з вимог ЄС і намагається вирішити питання Юлії Тимошенко правовим шляхом.

4
липня

В Україні – новий міністр юстиції. Ним стала Олена Лукаш, яка до цього часу була міністром Кабінету Міністрів. Олександра Лавриновича, якого звільнили з цієї посади, обрано головою Вищої ради юстиції.

Голову Центральної виборчої комісії Володимира Шаповала більшістю голосів парламенту відправили на пенсію через досягнення ним 65-річного віку. Опозиціонери заявили, що питання про звільнення не надходило від Шаповала, натомість напередодні вони просила спікера питання по ЦВК не розглядати, а створити тимчасову слідчу комісію, що опікувалася би виборчим законодавством.

Опозиціонери блокували трибуну, аби завадити спікереві поставити на голосування питання про призначення нового члена ЦВК. Проте спікер парламенту Володимир Рибак зробив це просто із зали й більшістю голосів ВР призначила на посаду члена ЦВК – Олександра Копиленка. Опозиція оскаржуватиме це призначення у суді.

5
липня

Депутати Верховної Ради пішли на канікули до 3-го вересня. В опозиції вважають, що друга сесія парламенту здобулась на таке досягнення, як поіменне голосування парламентаріїв. Тим часом у провладних фракціях вину за непродуктивність сесії, що добігає кінця, покладають на опозицію, яка блокувала роботу Верховної Ради третину відведеного для пленарних засідань часу.

Юлія Тимошенко має шанс пройти лікування за кордоном. Про це в інтерв'ю одному з французьких видань заявив прем'єр Микола Азаров. За його словами, таке стане можливим, якщо лікарі знайдуть для цього серйозні підстави. Урядовець водночас зазначив, що політичні та ділові відносини України з європейськими країнами не повинні залежати від долі ув'язненої опозиціонерки.

I. Аналітична довідка

✓ Права людини

БУНТ У ВРАДІЇВЦІ: ТРИВОЖНИЙ СИГНАЛ ЧИ ВИПУСК ПАРУ?

1 липня сотні мешканців селища Врадіївка Миколаївської області здійснили штурм будівлі місцевого відділення міліції, під час якого правоохоронці застосували сльозогінний газ та здійснили кілька пострілів. Ця подія стала наслідком брутального зґвалтування та побиття 29-річної мешканки селища Ірини Крашкової, здійсненого, за її словами, двома міліціонерами і таксистом. У той час як двох підозрюваних затримали через кілька днів, один із міліціонерів – Євген Дрижак – довго лишався на волі на підставі позірною алібі, що й обурило місцевих жителів. У підсумку Дрижака також заарештували, кількох місцевих правоохоронців відправили у відставку, а події довкола зґвалтування та штурму відділку стали предметами окремих кримінальних проваджень.

*Про що свідчить бунт у Врадіївці?
Якою мірою він відображає
протестні настрої населення?*

Події у Врадіївці вивели на поверхню цілий пласт проблем у взаємовідносинах населення й органів влади. Попри те, що для більшості українців їх наявність і гострота не новина, лише така неординарна подія, яка сталася в Миколаївській області, змусила людей до рішучих кроків із встановлення справедливості. Насамперед врадіївський бунт вказав на проблему свавілля міліцейських органів, які використовують свої посади заради демонстрації своєї сили та переваги над простими громадянами. З одного боку, ситуація у Врадіївці була особливо вибухонебезпечною: за свідченнями місцевих жителів і правозахисників, подібні історії міліцейського насильства вже неодноразово ставалися і завершувалися переважно засудженням невинних. З іншого боку, тією чи іншою мірою

міліцейське свавілля можна спостерігати в усіх регіонах України, що є наслідком цілого комплексу причин: викривлення стимулів у роботі правоохоронців, жорсткої ієрархії у стосунках підлеглого й начальника, надзвичайно високого рівня корумпованості тощо.

Більше того, існують підстави стверджувати, що за часів нової правлячої команди ситуація лише погіршилася. По-перше, міліцію почали активно використовувати в політичних цілях, передусім для перешкоджання протестним акціям, в результаті чого образ міліціонера набув додаткового негативного відтінку. По-друге, в умовах розквіту корупції склалася тенденція, за якої державні службовці нижчих рангів, що не мають можливостей отримати доступ до перерозподілу значних ресурсів, намагаються компенсувати це зловживанням власними повноваженнями на побутовому

рівні. В такому контексті, вочевидь, можна розглядати й поведінку підозрюваних міліціонерів із Врадіївки. Не дивно, що накладання цих факторів має наслідком у край низький рівень довіри громадян до правоохоронних органів: цілком чи переважно довіряють міліції лише 23% населення, тоді як не довіряють 60%¹. Подібну картину можна спостерігати і в ставленні українців до органів прокуратури та судів: баланс довіри-недовіри становить 21% і 54% та 16% і 72%, відповідно. Якщо додати до цього той факт, що показники довіри протягом останніх років й надалі падають, можна збагнути, наскільки катастрофічний стан відносин населення з органами правоохоронної системи.

Відповідно, не викликає здивування й те, що для помітної частини населення єдиним виходом у певних ситуаціях лишається самосуд: попри те, що події у Врадіївці до цього не дійшли, вони стали серйозним кроком у цьому напрямку. Соціологічні дані підтверджують обґрунтованість такої тривоги. В травні цього року, ще до подій у Врадіївці, лише половина населення повністю відкидала прийнятність самосуду. Ще 31% громадян зауважили можливість застосування самосуду в окремих випадках, а 14% висловили думку про те, що в українських умовах він є єдиним способом покарати злочинців. Цілком очевидно, що після подій початку липня підтримка самосуду серед населення суттєво зросте і може навіть перевищити

рівень, який був зафіксований відразу після резонансної справи зґвалтування і вбивства Оксани Макар у квітні минулого року: тоді неприйнятність самосуду задекларували лише 38% українців, а 54% тією чи іншою мірою підтримали можливість його застосування в деяких випадках. У цьому контексті багато чого залежатиме від того, як буде проведено розслідування подій у Врадіївці і хто в результаті більше постраждає: підозрювані у зґвалтуванні чи учасники штурму міліцейського відділку. В будь-якому разі, навіть поточний рівень підтримки самосуду серед громадян є дуже тривожним знаком, який за умов продовження тенденції міліцейського свавілля може призводити до локальних спалахів насильства у різних регіонах України.

У той же час, територіально обмежений характер протесту та відсутність реакції на ці події у вигляді акцій протесту в інших регіонах України засвідчили, що врадіївський інцидент не призвів до трансформації невдоволення населення в публічні акції на загальнонаціональному рівні. Ключі до розуміння того, чому українці й досі не надто активно виходять на вулицю, можна так само знайти в результатах опитування громадської думки. З одного боку, люди переважно розчарувалися в можливості серйозних змін за допомогою мітингів – 56% українців вважають, що головна причина низької явки громадян на мітинги полягає саме в цьому. Знову ж таки, якщо підсумком розслідування подій у Врадіївці стане збереження статус-кво у відносинах міліціонерів з населення, це стане ще одним

¹ У статті використано дані двох опитувань громадської думки, проведених Фондом «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» та Центром Разумкова у травні 2013 року та квітні 2012 року.

підтвердженням невтішних думок пересічних громадян. З іншого боку, люди здебільшого не вірять у здатність своїх співвітчизників виходити на мітинги у великій кількості: у масові протести в разі порушення прав чи погіршення життя вірять лише 26% українців. Відповідно, таке зачароване коло, в якому люди не виходять на мітинги,

бо не вірять, що разом з ними вийдуть інші, може бути розірване, вочевидь, лише екстраординарними подіями. Утім, зважаючи на характер ставлення до населення представників правоохоронних органів та владних інституцій в цілому, таку можливість – навіть у найближчому майбутньому – не варто відкидати.

Висновки

Таким чином, події у Врадіївці стали прямим наслідком міліцейської безкарності та з усією гострою вказали на проблеми у взаємовідносинах громадян із правоохоронними органами: зростання свавілля міліціонерів, катастрофічно низький рівень довіри громадян до правоохоронних органів і загрозливий рівень підтримки ідеї самосуду. Водночас врадіївський штурм не став тригером протестних акцій в інших регіонах України, що ще раз засвідчило проблеми з перетворенням негативних настроїв громадян в акції непокори. Зрештою, слід дочекатися завершення офіційного розслідування подій у Врадіївці, аби зрозуміти, чи спричинять вони який-небудь помітний вплив на поведінку населення. Ключовим у цьому плані, вочевидь, стане характер покарань обох сторін протистояння – підозрюваних міліціонерів разом з їхніми колегами та учасників заворушення біля міліцейського відділку.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «ДІ»:

Ірина Бекешкіна

Марія Золкіна

Юлія Ільчук

Олексій Сидорчук

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук